

Maa- ja metsätalousvaliokunta, kokous 22.1.2019/ asiantuntijakuuleminen,
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, yksikön päällikkö Ritva Rintapukka

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtionehtakauksista maatiilojen
maksuvalmiuslainoille, HE 316/2018

Yleistä:

Maatiilojen maksuvalmiuden parantamiseen liittyvät toimenpiteet ovat tärkeitä
ja ehdottoman välttämättömiä.

Maatiilojen maksuvalmisiongelmat ovat kärjistyneet ja taloudellinen ahdinko on
pahentunut kahden sääoloiltaan poikkeuksellisen vuoden vuoksi. Ongelmat
heijastuvat tuotantoon monin tavoin vielä pitkään, vaikka sääolot tulevina
kasvukausina olisivatkin suotuisat. Saman aikaan maatiilat ovat kuitenkin
tehneet alueesta riippuen merkittäviä ja taloudellisesti mittavia investointeja.
Erityisen hankala tilanne on tilakaupan tehneillä nuorilla, investointeja tehneillä
tuottajilla.

Esityksessä on todettu, että aiemmin vuonna 2017 maksuvalmiuslainoille
myönnettyt valtionehtakaukset ovat painottuneet Pohjanmaan ja Pohjois-Savon
alueille. Tarkennuksena, että takaukset painoutuivat kolmeen
pohjalaismaakuntaan, siten että eniten takauksia kohdentui Etelä-
Pohjanmaalle, toiseksi eniten Pohjanmaalle ja kolmanneksi eniten Pohjois-
Pohjanmaalle. Pohjalaismaakuntien osuus koko maassa myönnettyistä
takauksista oli yli 57%. Näiden maakuntien viljelijät ovat myös vuosittain eniten
maatalouteen investoivien maakuntien joukossa.

Esityksessä on arvioitu, että takauksesta huolimatta
maksuvalmisiongelmaisista tiloista konkurssiin ajautuu normaalia useampi
tila, vaikka järjestelmän tavoitteena on luonnollisesti konkurssien määrän
ennaltaehkäiseminen. Esimerkiksi voimakkaasti maatalousinvestointeja
tehneillä Etelä-Pohjanmaalla on ollut toistaiseksi vain muutamia maatiilojen
konkursseja.

Lainojen maksuihin haettavien lykkäysten pohjalta olemme tehneet havainnon, että lykkäyksiä hakevat tilat eivät ole kyenneet lainaansa juurikaan lyhentämään minkä lisäksi lykkäyksiä on monesti ollut lainoihin jo aiemmin.

Odotettavissa on, että nämä tilat ovat lähiaikoina entistä suuremmissa taloudellisissa vaikeuksissa, mikä saattaa lisätä konkurssien ja/tai velkasaneerauksien määrää.

Konkurssiin ajautuneiden tilojen määrä ei kuvaa todellista maatilojen talousahdinkoa, sillä tilojen maksuvalmiutta on usein parannettu jo paljon aikaisemmin omaisuutta realisoimalla ja siten heikentämällä olosuhteiden pakosta tilakokonaisuuden kilpailukykyä ja rakennetta.

Taloudelliset vaikeudet ovat heijastuneet ja heijastuvat entistä enemmän myös viljelijäperheiden työssä jaksamiseen.

Maksuvalmiuslainojen valtioneuvokset

Ehdotettu menettely maksuvalmiuslainoille myönnettävistä valtioneuvoksista ei ole kokemuksemme mukaan paras mahdollinen tapa helpottaa tilojen taloustilannetta. Useimmilla tiloilla lainamäärä lisää ennestäänkin suurta velkataakkaa. Monessa tilanteessa hyöty kanavoituu lisäksi suurimmaksi osaksi rahalaitoksille, mitkä saavat luotoille paremmat vakuudet. Vuonna 2017 myönnettyjen maksuvalmiuslainojen korkomarginaalit olivat yleiseen korkomarginaalitasoon verrattuna huomattavan korkeita.

Etelä-Pohjanmaalla korkomarginaalin vaihtelu oli 1,4 – 4,75%, vain kolmessa tapauksessa marginaali oli alle 2%. Lainan ”hinnassa” näkyy siis asiakkaiden luottoluokittelu, sitä korkeampi marginaali mitä enemmän taloudellisia vaikeuksia, maksuhäiriötä tai maksujen viiveitä. Takaustiloilla oli keskimäärin lainaa 700 000 euroa / tila. Keskimääräistä enemmän lainaa oli maito- ja sikatiloilla.

Maksuvalmiuslainoista on todellisuudessa hyötyä vain niille tiloille, joilla taloudellinen tilanne on hetkellisesti heikko. Toisaalta uuden lainan ottaminen tai lainojen yhdisteleminen nykyisiä lainoja huonommilla lainaehdoilla ei ole kovin kannattavaa.

Pidämme esitettyä lainamäärää pienenä ja takaisinmaksuaikaa lyhyenä. Tuensaajia rajoittaa lisäksi se, että kyseessä on de-minimis tuki. Osalla valtioneuvokasta tarvitsevista tiloista kyseinen tuki saattaa olla jo käytetty kokonaisuudessaan.

Esityksen mukaan luotonantaja ja luotonsaaja voisivat sopia takauksen kohteena olevan lainan takaisinmaksua koskevien ehtojen muutoksista keskenään ilman, että muutos edellyttäisi ELY-keskuksen lupaa, toisin kuin tietyissä rakennetukilain mukaisissa lainoissa.

Luotonantajan olisi ilmoitettava muutoksista ELY-keskukselle, joka ilmoituksen perusteella voisi harkita täyttyvätkö takauksen myöntämisen edellytykset muutoksen jälkeenkin ja ettei muutoksella ole vaikutusta takaajan asemaan.

Edellä mainittu muotoilu madaltaa huomattavasti kynnystä muuttaa lainanehtoja pankissa ja ELY-keskuksessa puolestaan kynnys puuttua muutoksiin jälkikäteen nousee.

Esityksen perusteella valtiontakauksen hakemisesta on haluttu tehdä hallinnollisesti mahdollisimman kevyt. Tämä tavoite tulisi myös käytännössä pystyä toteuttamaan. Hakemiseen tarvittavat lomakkeet ja selvitykset tulisi olla riittävän yksinkertaisia, mutta kuitenkin tilojen taloustilannetta riittävästi kuvaavia.

Hakijoiden tasapuolisen kohtelun vuoksi on myös välttämätöntä, että päätökset valtiontakauksesta voidaan tehdä hakemuksen yhteydessä toimitettavien tietojen pohjalta ilman, että ELY-keskuksissa ennestään olevia tietoja tarvitsisi käyttää osana päätösharkintaa.

Asiakasnäkökulmasta katsottuna maksuvalmiuslainoista tiloille aiheutuvien kustannusten tulisi olla kohtuullisia. ELY-keskuksilla tulisi olla mahdollisuus hylätä takaushakemus, mikäli maksuvalmiuslainasta perittävä korko ja mahdolliset käsittelykulut poikkeavat selvästi yleisestä tasosta.

Maksuvalmiuslainojen ja niihin myönnettävien valtiontakausten ei tulisi myöskään vaikuttaa hakijoiden mahdollisesti myöhemmin hakemien investointitukihakemusten myöntämisen edellytysten arviointiin, silloin kun kannattavan toiminnan edellytykset ovat pitkällä tähtäimellä olemassa.

On todennäköistä, että valtiontakaushakemusten käsittely ajoittuu maaliskuuhuhtikuulle, samaan ajankohtaan maatalouden investointitukihakemusten toisen valintajakson käsittelyn kanssa. Toinen valintajakso on työmäärältään suurin, sillä hakijat saavat päätöksensä siten, että investointien toteuttaminen voidaan aloittaa keväällä, rakentamisen kannalta parhaaseen aikaan. Valtiontakaushakemuksia käsittelevät ELY-keskuksissa maatilojen rahoitusasiantuntijat, joten töiden ruuhkautuminen on hyvin todennäköinen.